

Třída, její vedení a diagnostika

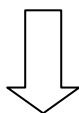
Pozorování

Běžné pozorování – provádíme každý den, po celou dobu práce ve škole. Všímáme si např. toho, kdo je ospalý, kdo je smutný, ubrečený, veselý, kdo je špinavý a bez svačiny, jestli se třída spolužákovi směje, kdo vykřikuje, kdo nedává pozor, apod.

Koho můžeme požádat o informace z pozorování – pedagogy školy, vychovatelky ve družině, dozor na obědě, v šatně, podle potřeby i další pracovníky školy (např. uklízečky, kuchařky, školníka)

Jak si ve škole předáváme informace z běžného pozorování – rozhovorem na chodbě, ve sborovně, v kabinetě

O problému jsme si „pokecali“ a co dál?

Zvažujme, jak dlouho si o problému vždy pouze „povídáme“ a vzájemně si stěžujeme na jednotlivce nebo třídu než začneme hledat řešení. Stanovme si své limity, kdy už začínáme jednat.

Cílené pozorování (musíme si stanovit cíl, co chceme pozorovat – sledovat) – např. kdo a jak často žák vykřikuje; jak často se třída nebo jednotlivec směje jednomu spolužákovi, v jakých situacích; zda chodí žák špinavý a bez svačiny opakovaně; jaké pravidla chování třída nerespektuje (jsou ukřičení, upovídání, neustále šaškují, smějí se, chodí po třídě, apod) – **cílené pozorování max. 5 – 10 dní a podle zjištěných výsledků musíme začít jednat**

Jak získáme informace z cíleného pozorování – např. zaznamenáváním konkrétních sledovaných projevů u jednotlivých žáků do záznamového archu jednoduchým čárkováním (čárkování je anonymní, zajišťujeme tím i anonymitu svým kolegům pedagogům)

Výhody pozorování:

- jednoduché
- soustavné, časově nenáročné
- není potřeba dlouhá příprava
- můžeme ho provádět kdykoliv
- pozorování provádí více lidí – pedagogů, pracovníků školy
- můžeme si informace vzájemně mezi sebou upřesnit a doplnit
- můžu si potvrdit, zda to, co jsem zjistila např. již při rozhovoru s žáky nebo učiteli, platí nebo ne
- nepotřebujeme souhlasy rodičů

Nevýhody pozorování:

- nemusím si všimnout všeho
- učitelé nesdělí informace ze svého pozorování (obava, strach z nekompetentnosti)
- zkreslenost
- subjektivita
- není vidět pozadí (příčiny)

Pokud volím pozorování z důvodu získání informací o chování – žákům nesdělujeme, co sledujeme.

Pokud chceme pracovat na změně - řekneme žákům, na co právě zaměřujeme pozornost a co uděláme s výstupy – např. řešení s rodiči apod.

Rozhovor

Výhody rozhovoru

- ujasním a doplním si informace, které mám z pozorování,
- nemusím mít souhlas rodičů, můžu provést rozhovor se žákem kdykoliv podle potřeby
- individuální domluva
- reakce na otázky je okamžitá
- rychlá možnost získání informací
- kontakt tváří v tvář
- řeč těla - vidím

Nevýhody rozhovoru

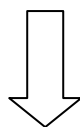
- neřeknou pravdu, budou se vykrucovat, vymlouvat
- špatně položená otázka, nepochopení otázky
- odbočení od tématu (kdo vede rozhovor, musí uhlídat čas a cíl rozhovoru)
- nepřipravenost na rozhovor
- pozor na nesympatie, předsudky
- může vzniknout hádka
- zneužití informací z rozhovoru
- nechce se vůbec bavit, nereaguje

Na co nezapomenout

- zvolit vhodné místo a čas rozhovoru
- zvážit, zda je výhodnější dotazovat se skupiny nebo jednotlivce
- zajistit bezpečí pro toho, kdo je zdrojem informací, nesdělovat od koho jsem informace získala, zvláště pokud se jedná o žáky.

Z rozhovoru (osobního kontaktu) se vždy něco dozvím, i když dotazovaný pouze mlčí nebo mám pocit, že se vymlouvá. I z toho se dá usuzovat, že se ve třídě něco děje, není něco v pořádku.

Troufnu si na rozhovor s celou třídou o problému v komunitním kruhu???

Diskuze v komunitním kruhu

Výhody:

- Objasnění nejasností ve skupině (osobní růst)
- Výměna názorů (tolerance názorů ostatních)
- Otevřenost
- Možnost rychlého vyřešení problému
- Odkrytí problému (i nového)
- Konfrontace názorů
- Diagnostika, percepce

Nevýhody

- Ne každý je schopen se otevřít ve skupině
- Ovlivňování většinou a silným jedincem
- Nečekaný problém – nečekané reakce
- Nesplní se očekávání – problém se nevyřeší
- Negativní reakce žáků, rodičů
- Odbočení od tématu

Rizika

- Nereagování – je mi to jedno – stávka
- Ignorace – žáci ignorují učitelovu snahu
- „zahnání pedagoga do kouta“ – pedagog si neví rady, znejistí
- Start pro šikanu – diskuze se zvrhne k útokům na jednotlivce
- Profesní pochybení (neudržení hranic)
- Překročení hranic role učitele

Co s informacemi?

- Trestné činy hlásit (oznamovací povinnost)
- V případě potřeby kontaktovat rodinu
- Využívat možnost individuálního řešení - doporučení odborníků
- Postupovat podle metodických pokynů
- Intervence

Na co nezapomenout

- pracovat s prostorem, všichni by měli sedět v kruhu rovnocenně – nikdo mimo kruh, za zády spolužákům nebo učiteli apod.
- Ukončení, shrnutí, zpětná vazba (hodnocení)
- „dojít kam jsme chtěli dojít“
- Zjistit jestli je „ještě něco? – další témata
- najít postup řešení a žáky s ním seznámit
- dodržet stanovený čas diskuze

Dotazník

Výhody dotazníku

- anonymita
- možná budou odpovídat objektivněji, dozvím se lépe „pravdu“
- informace od hodně lidí zároveň
- jednoduchost vyhotovení
- jednoznačný výstup
- odpadá strach z prozrazení
- rychlost provedení
- máme v ruce „nějaký papír“

Nevýhody dotazníku

- zdlouhavé vyhodnocení;
- pokud se nejedná o anonymní dotazník, musím mít souhlas rodičů;
- znevážení
- děti nerady píší
- nepochopení otázky
- náročnost přípravy
- u odpovědí ano x ne nepřesnost odpovědí
- obava z odhalení autora
- jsou otráveni z četnosti dotazníků
- omezená slovní zásoba – nedokážou se vyjádřit

Dotazníky viz. příloha vyhotovené pedagogickými pracovníky.

Využití her a technik

Výhody:

- prožitek, odreagování, sebepoznání, komunikace, spolupráce, zpětná vazba
- tolerance, respektování, sebeovládání
- vztahy Ž – Ž, Ž – U, logické uvažování, simulace reálné života, přirozené učení
- zapojení jsou i bojácní
- seznámení s žáky, kteří jsou bojácní, i těch, co se spolu nebaví nebo neznají
- zvědavost, fantazie
- stejná úroveň všech, obhajoba názorů
- nový prvek rozvíjející zvědavost a fantazii
- všichni jsou na stejné úrovni
- naučí se nové, dozví se a lépe si zapamatují
- každý má svoji pozici – zapojení většiny
- nenásilné zapojení většiny

Nevýhody:

- časová, prostorová a materiální náročnost hry, hlučnost
- hrají si na něco, někoho jiného – přetvářka, šaškárny
- můžou být konflikty
- „zašívání se“ žáků, nezapojí se všichni,
- moc na tělo, narušování osobního prostoru - nepředvídatelné reakce, může u někoho vyvolat stres
- Ukáže se „nešikovost“
- Projeví se negativní vlastnosti
- Nespolupráce, bojkot
- Navázání se na někoho
- nepochopení cíle hry, není výsledný efekt

Rizika

- „jde na dřev“ – nenutit do hry za každou cenu
- emoční vypětí (narušení psychické rovnováhy)
- nezvládnutí hry, následná nekázeň, chybná volba hry
- ztráta prestiže lektora
- hra nespĺnila očekávaný výstup (ničeho nedosáhneme) KONTRAPRODUKTIVNÍ
- Objeví se „zatajené“
- Zneužití informací
- malý prostor – zvyšuje napětí ve skupině a může nastartovat agresivní reakce – úraz – poškození věcí
- Nepochopení zadání
- Odlišení – jazykové, zdravotní, socio-kulturní
- „označení“ (označkování) spolužáka
- Podvádění – nedodržení pravidel
- S ním nechci, nebudu, nechota spolupracovat

Co dělat při nevhodném chování:

- Stop – zastavit nevhodné chování, není nutné zastavit celou hru (podle situace)
- Individuální rozbor
- Řízená diskuze o problému
- Vytvořit chráněný prostor
- Vyloučit „původce“ nevhodného chování (podle situace – případně mu dát jiný úkol v souvislosti se hrou)

Na co nezapomenout

- Přiměřenost, věkové zvláštnosti, skupinovou a třídní individuálnost
- takt vůči dětem
- pomůcky, jaký prostor, promyslet časové rozvržení hry
- stanovení cíle hry
- Bezpečnost
- Pravidla – dát a dodržet (ujistit se, jestli pochopily)
- Zhodnotit + pochvala + odměna
- Reflexe, zpětná vazba po hře
- Zapojit i méně aktivní
- Přítomnost odborníka (podle plánovaných aktivit)
- Ošetřit citlivé momenty

Příloha - dotazníky

Všechny dotazníky je možné si upravovat a kombinovat podle potřeby. Nikdy ale nezapomínejte na cíl, co chcete zjistit a promyslete, jak naložíte se zjištěnými informacemi.

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 1

1.) Cítíš se v kolektivu třídy dobře?	ANO x NE
2.) Máš ve třídě kamaráda(y) na které se můžeš spolehnout?	ANO x NE
3.) Vadí ti chování některého ze spolužáků?	ANO x NE
4.) Má ve třídě každý kamaráda?	ANO x NE
5.) Ublížíje někdo ve třídě někomu druhému?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 2

1.) Cítíš se ve třídě dobře?	ANO x NE
2.) Ublížíje někdo někomu ve třídě?	ANO x NE
3.) Máš ve třídě kamaráda?	ANO x NE
4.) Je ve škole někdo dospělý, komu se můžeš svěřit?	ANO x NE
5.) Máš rád své spolužáky?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů - 3

1. Cítíš se ve třídě dobře?	ANO x NE
2. Je ve třídě někdo sám nebo osamocení?	ANO x NE
3. Vidíš, že někdo někomu ve třídě ubližuje?	ANO x NE
4. Je tady ve třídě někdo, kdo potřebuje pomoc?	ANO x NE
5. Je ve Tvých silách mu pomoci?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 4

1.) Máš ve třídě jen jednoho kamaráda?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

2.) Máš ve třídě kamarády (2 a více)?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

3.) Jsi v kolektivu rád mezi ostatními?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

4.) Jsi ochoten pomoci sám ostatním?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

5.) Požádal tě spolužák někdy o pomoc?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

6.) Máš pocit, že jsi oblíbený?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

7.) Cítíš se ve třídě bezpečně?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

8.) Ohrožuje tě ve třídě někdo?

ne.....spíše ne.....někdy.....spíše ano.....určitě ano

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 5

1.) Účastním se s třídou mimoškolních akcí?

vždy.....někdy.....občas.....zřídka.....nikdy

2.) Mám ve třídě přátele, na které se mohu spolehnout?

vždy.....někdy.....občas.....zřídka.....nikdy

3.) Mohu se ve třídě někomu svěřit?

vždy.....někdy.....občas.....zřídka.....nikdy

4.) Cítím se v kolektivu bezpečně?

vždy.....někdy.....občas.....zřídka.....nikdy

5.) Ve třídě je někdo, kdo ubližuje druhým?

vždy.....někdy.....občas.....zřídka.....nikdy

6.) Mám chuť ze třídy utéct nebo ji vyměnit?

vždy.....někdy.....občas.....zřídka.....nikdy

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 6

1.) Když přijdu ráno do naší třídy, tak.....

2.) Když někdo útočí na slabšího v naší třídě.....

3.) Když přemýšlím o naší třídě, tak.....

4.) Když mi chce někdo ublížit,.....

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 7

1. Chodíš do školy rád(a)?	ANO x NE
2. Máš ve třídě dobrého kamaráda?	ANO x NE
3. Je s paní učitelkou legrace?	ANO x NE
4. Vadí ti někdo ve třídě?	ANO x NE
5. Pomáháte si ve třídě?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 8

1. Chodíš rád(a) do školy?	ANO x NE
2. Je někdo ve třídě, s kým se nemáš rád(a)?	ANO x NE
3. Ublížíje ti někdo ve třídě?	ANO x NE
4. Když máš problém, jdeš za paní učitelkou?	ANO x NE
5. Pomáháte si navzájem ve třídě?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 9

1. Cítíš se ve třídě dobře?	ANO x NE
2. Máš ve třídě dobré kamarády?	ANO x NE
3. Je ve třídě někdo s kým si rozumíš?	ANO x NE
4. Vnímáš svoji třídu jako fungující kolektiv?	ANO x NE
5. Uvítal bys třídnickou hodinu zaměřenou na řešení problémů?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 10

1. Cítíš se dobře v kolektivu třídy?	ANO x NE
2. Nevyhovuje ti nějaký učitel?	ANO x NE (popř. jmenuj)
3. Nevyhovuje ti některý z předmětů?	ANO x NE (popř. jmenuj)
4. Je některý z žáků konfliktní?	ANO x NE (popř. jmenuj)
5. Myslíš si, že třída je jako kolektiv pospolu?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na zmapování vztahů – 11 (hodnot' jako při známkování)

1. Jak jsi spokojený se vztahy se spolužáky?
2. Do jaké míry jsi v kontaktu se spolužáky ve volném čase mimo školní výuku?
3. Jak se cítíš ve své třídě?
4. Jaká je tvá důvěra ke spolužákům?
5. Napiš, co bys chtěl konkrétně zlepšit na vztazích ve tvé třídě?.....
.....

Dotazník zaměřený na návykové látky – 1

Při zadávání dotazníku žákům si upřesněte a vysvětlete, co považujete za drogu, případně úpravu udělejte přímo v dotazníku.

1.) Máš zkušenosti s drogou?	ANO x NE
2.) Nabízel ti někdo drogu?	ANO x NE
3.) Dokázal by sis drogu opatřit sám?	ANO x NE
4.) Znáš někoho, kdo drogu pravidelně užívá?	ANO x NE
5.) Dokázal bys pomoci někomu, kdo drogu pravidelně užívá?	ANO x NE
6.) Znáš nějaké zařízení ve městě, která se pomocí závislým zabývá?	ANO x NE

Dotazník zaměřený na návykové látky – 2

- 1.) Cigaretu si dám:

nikdy.....někdy.....často.....velmi často

- 2.) Cigareta mi chutná:

nikdy.....někdy.....často.....velmi často

- 3.) Během školního vyučování kouřím:

nikdy.....někdy.....často.....velmi často

- 4.) Ve volném čase si dám cigaretu:

nikdy.....někdy.....často.....velmi často

- 5.) Chtěl(a) bych přestat kouřit:

nikdy.....někdy.....často.....velmi často

Poznámka: škálu je možné si libovolně upravit, např. počty cigaret;

četnost za den/týden(měsíc)